

سورة التين

دانشگاه الزهراء(س)

دانشکده ادبیات، زبانها و تاریخ

جلسه دفاع از پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته زبان و ادبات فارسی

عنوان

نقد روانکاوانه آثار عباس معروفی

استاد راهنما

دکتر سهیلا صلاحی مقدم

استاد مشاور

دکتر حسین پاینده

اساتید داور

دکتر فرزاد- دکتر حسینی

دانشجو

محبوبه اظهري

تاریخ: اسفند ماه ۱

قدردانی و سپاس‌گزاری

به انجام رساندن این پژوهش مدیون راهنمایی و کمک اشخاصی است. بر خود لازم می‌دانم، تشکر کنم از:

استاد اینجانب؛ جناب آقای دکتر "حسین پاینده" که مرا با شیوه‌ی نقد ادبی و به خصوص نقد روانشناسانه آشنا کرد. کسی که روش برخورد با متون ادبی و شیوه‌ی صحیح نقد را به من آموخت.

استاد راهنمای عزیزم؛ سرکار خانم "دکتر سهیلا صلاحی مقدم" که ایرادهای کار را گوشزد کرده و در رفع آنها کوشیدند.

از دوست خوبم خانم "بهاره عباسی" که در ویرایش این اثر بسیار کمک کرد.

چکیده

عنوان پایان نامه‌ی حاضر "نقد روانکاوانه‌ی عباس معروفی" است که در آن با استفاده از الگوی روانکاوانه‌ی زیگموند فروید"، "کارل گوستاو یونگ" و نظریات روانشناسی شخصیت و ناپهنجاری، به بررسی آثار عباس معروفی پرداخته شده است. پژوهش حاضر به بررسی دورمان سمفونی مردگان، سال بلوا و هشت داستان کوتاه معروفی که از مجموعه داستان دریاروندگان جزیره‌ی آبی تر انتخاب شده، اختصاص دارد.

این پژوهش ابتدا به تبیین ارتباط ادبیات و روانکاوی، شرح قصه‌های روانشناختی و معرفی نظریه‌های روانکاوانه "فروید" می‌پردازد. سپس به بررسی ضمیر ناخودآگاه و کهن الگوها از دیدگاه "یونگ" و تشریح عقده و رؤیا اختصاص دارد. در قسمت تحلیل و نقد پایان نامه، شخصیت‌های هر داستان و کاربرد کهن الگوها و نمادها تحلیل شده است. پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اکثر شخصیت‌های داستان‌های "معروفی" از بیماری‌های روانی و جسمی ناشی از اضطراب‌های درونی یا مشکلات دوران کودکی رنج می‌برند. این افراد در ایجاد تعادل میان سطوح متفاوت ذهن خود درگیر هستند. آن‌ها یا کاملاً تسلیم "اصل نهاد" و مرتفع کردن نیازهای آن هستند و یا مقهور نقطه‌ی مقابل آن یعنی "فرامن. به این ترتیب "من" این افراد همیشه دچار تنش‌های ناشی از مبارزه دایم میان این دو است. "معروفی" هم‌چنین به اهمیت ابعاد انسانی، آزادی اندیشه و روابط انسان‌ها با یکدیگر می‌پردازد. او از کهن الگوها، تصاویر و نمادها نیز به خوبی استفاده کرده است.

کلید واژه‌ها : ناخودآگاه، رؤیا، فروید، یونگ، معروفی، عقده، روانشناسی شخصیت، کهن الگو، نماد

فهرست

صفحه	.....	عنوان
۱۰-۱	.....	مقدمه
		فصل اول: تعاریف و کلیات
		بخش ۱. ادبیات و روانکاوی
۱۳-۱۲	.....	۱-۱- دانش روانکاوی
۱۴-۱۳	.....	۲-۱- قصه‌ی روانشناختی نو
۱۷-۱۴	.....	۳-۱- نقد ادبی روانشناسانه
		بخش ۲. فروید و نظریات او
۱۹-۱۸	.....	۱-۲- زیگموند فروید
		۲-۲- سطوح ذهن از دید فروید
۱۹	.....	الف. خودآگاه
۲۰	.....	ب. نیمه خودآگاه
۲۳-۲۰	.....	ج. ناخودآگاه
		۳-۲- ساختار شخصیت از دید فروید
۲۴-۲۳	.....	الف. نهاد
۲۵-۲۴	.....	ب. من
۲۶-۲۵	.....	ج. فرامن
۲۸-۲۶	.....	۴-۲- غریزه‌ی جنسی از دید فروید
۲۹-۲۸	.....	• رشد غریزه جنسی
		بخش ۳. یونگ و نظریات او
۳۰	.....	۱-۳- کارل گوستاو یونگ
۳۱	.....	۲-۳- ساختار شخصیت از دیدگاه یونگ
۳۳-۳۱	.....	الف. خودآگاه و سنخ‌های روانی
۳۴-۳۳	.....	• سنخ روانی برون‌گرا
۳۵-۳۴	.....	• سنخ روانی درون‌گرا
۳۵	.....	ب. ناخودآگاه و انواع آن
۳۶	.....	• ناخودآگاه فردی
۳۶	.....	• ناخودآگاه جمعی

۳۸-۳۷	.....	۳-۳- کهن الگو
۴۱-۳۸	.....	• کهن الگوها و اساطیر
		بخش ۴. عقده
۴۴-۴۲	.....	۴-۱- کارکرد عقده
۴۵-۴۴	.....	۴-۲- منشأ عقده
۴۶	.....	۴-۳- نشانه های عقده
		بخش ۵. رؤیا
۵۰-۴۷	.....	۵-۱- دیدگاه فروید
۵۱-۵۰	.....	۵-۲- دیدگاه یونگ
۵۳-۵۲	.....	بخش ۶. شرح حال عباس معروفی
		فصل دوم: نقد و بررسی رمانها
		بخش ۱. سمفونی مردگان
۵۵-۵۴	.....	۱-۱- خلاصه داستان
		۱-۲- بررسی روانشناختی آیدین
۶۰-۵۵	.....	الف. عقده‌ی ادیب
۶۲-۶۰	.....	ب. افسردگی شدید و درماندگی
		آموخته شده
۶۴-۶۳	.....	ج. اختلال اضطراب
۶۶-۶۴	.....	
		د. سوگواری و مالیخولیا
		۳-۱- بررسی روانشناختی اورهان
۶۹-۶۷	.....	الف. عقده‌ی قابیل
۷۲-۶۹	.....	ب. عقده‌ی احساس کهنتری
۷۳-۷۲	.....	ج. منش نشیمنگاهی
۷۷-۷۴	.....	د. اختلال اضطراب
		۴-۱- بررسی روانشناختی آیدا
۷۸-۷۷	.....	• افسردگی شدید
		۵-۱- بررسی تیپ های شخصیتی
		داستان
		الف. آیدین
۷۸	.....	• دیدگاه فروید

۸۰-۷۹	.....	• دیدگاه یونگ
		ب. اورهان
۸۱-۸۰	.....	• دیدگاه فروید
۸۲-۸۱	.....	• دیدگاه یونگ
۸۳-۸۲	.....	ج. سورملینا
		۵-۱- کهن الگوها
۸۵-۸۳	.....	الف. برادرکشی
۸۸-۸۵	.....	ب. عنصرمادینه
۸۹-۸۸	.....	پ. خویشتن
۹۰-۸۹	.....	ج. سایه
۹۴-۹۰	.....	د. ماندالا
۹۵-۹۴	.....	و. آب
۹۶-۹۵	.....	ه. سرماوزمستان
۱۰۰-۹۶	.....	ی. رنگها
		۶-۱- نمادها
۱۰۱-۱۰۰	.....	• آتش

بخش ۲. سال بلوا

۱۰۲	.....	۱-۲- خلاصه‌ی داستان
		۲-۲- بررسی روانشناختی نوش‌آفرین
۱۰۴-۱۰۲	.....	الف. اختلال عاطفی افسردگی
۱۰۴	.....	• نشانه‌های افسردگی نوش‌آفرین
۱۰۷-۱۰۴	.....	• علل افسردگی نوش‌آفرین
۱۰۸-۱۰۷	.....	ب. انحراف جنسی مازوخیسم
۱۱۳-۱۰۹	.....	ج. عقده‌ی الکترا
		۳-۲- بررسی روانشناختی معصوم
۱۱۵-۱۱۳	.....	الف. منش نشیمنگاهی
۱۱۷-۱۱۵	.....	ب. منش دهانی
		۴-۲- بررسی تیپ‌های شخصیتی
		داستان

		الف. نوشا
۱۱۸-۱۱۷	.....	• دیدگاه فروید
۱۱۸	.....	• دیدگاه یونگ
		ب. معصوم
۱۱۸	.....	• دیدگاه فروید
۱۱۹	.....	• دیدگاه یونگ
		۵-۲-کهن الگوها
۱۲۱-۱۱۹	.....	الف. فردانیت
۱۲۴-۱۲۲	.....	ب. سایه
۱۲۷-۱۲۵	.....	ج. عنصر نرینه
۱۲۸	.....	د. ماهی
۱۳۰-۱۲۸	.....	و. رنگها
۱۳۱-۱۳۰	.....	ه. فصل زمستان
۱۳۱	.....	ی. اعداد
		۶-۲-نمادها
۱۳۲	.....	• آتش
۱۳۲	.....	• مو
		فصل سوم: نقد و تحلیل داستان‌های کوتاه
		بخش ۱. آخرین نسل برتر
۱۳۳	.....	۱-۱- خلاصه‌ی داستان
		۱-۲- بررسی روانشناختی زن داستان
۱۳۳	.....	• اختلال عاطفی افسردگی
۱۳۶-۱۳۴	.....	• نشانه‌های افسردگی زن
		۳-۱-کهن الگوها
۱۳۹-۱۳۶	.....	الف. عنصر مادینه
۱۳۹	.....	ب. اعداد
		بخش ۲. عدل پدر و پسر
۱۴۰	.....	۱-۲- خلاصه‌ی داستان
		۲-۲- بررسی روانشناختی شخصیت داستان
۱۴۴-۱۴۰	.....	ب. عقده‌ی اختگی و ادیپ
۱۴۷-۱۴۴	.....	الف. اختلال بدنی سازی

		بخش ۳. مونگارشو
۱۴۸	.....	۳-۱- خلاصه‌ی داستان
		۳-۲- بررسی روانشناختی شخصیت داستان
۱۴۹-۱۴۸	.....	الف. انحراف جنسی چشم چرانی
۱۵۱-۱۵۰	.....	ب. اختلال تبدیل
۱۵۲-۱۵۱	.....	۳-۳- نمادهای جنسی در رؤیا
		بخش ۴. رمی
۱۵۳	.....	۴-۱- خلاصه‌ی داستان
		۴-۲- بررسی روانشناختی شخصیت داستان
۱۵۵-۱۵۳	.....	الف. انحراف جنسی سادیسم
۱۵۷-۱۵۵	.....	ب. منش دهانی
۱۵۸-۱۵۷	.....	۴-۳- کهن الگوی اعداد
		بخش ۵. عطر یاس
۱۵۹	.....	۵-۱- خلاصه‌ی داستان
		۵-۲- بررسی روانشناختی شخصیت داستان
۱۶۰-۱۵۹	.....	الف. اختلال بدنی سازی
۱۶۳-۱۶۰	.....	ب. وسواس فکری
۱۶۴-۱۶۳	.....	۵-۳- کهن الگوی عنصر مادینه (آنیما)
		بخش ۶. آرامش قشنگ
۱۶۵	.....	۶-۱- خلاصه‌ی داستان
		۶-۲- بررسی روانشناختی شخصیت داستان
۱۶۷-۱۶۵	.....	• منش دهانی
		بخش ۷. منظره‌ی باستانی
۱۶۸	.....	۷-۱- خلاصه‌ی داستان
		۷-۲- کهن الگوها
۱۶۹-۱۶۸	.....	الف. زمستان و سرما
۱۶۹	.....	ب. درخت

۱۶۹-۱۷۰	.....	ج. آب
۱۷۰-۱۷۱	.....	د. اعداد
۱۷۱	.....	و. رنگ‌ها
۱۷۲	.....	بخش ۸. اکسیژن
۱۷۲-۱۷۳	.....	۸-۱- خلاصه‌ی داستان
۱۷۴-۱۷۶	.....	۸-۲- بررسی روانشناختی زن داستان
۱۷۷-۱۸۲	.....	الف. اختلال اضطراب
۱۸۳-۱۸۷	.....	ب. اختلال تبدیل
		فصل چهارم: نتیجه گیری
		منابع

امروزه زمان سریع‌تر از آن می‌گذرد که بتوان تمام داستان‌ها و رمان‌هایی را که در کتاب‌فروشی‌ها و یا رسانه‌های جمعی دیگر معرفی می‌شوند مطالعه کرد. در قرن بیست و یکم نویسنده با سیل فراوان خوانندگانی روبه‌رو است که از یک طرف به دنبال مطالب تازه و متنوع می‌گردند و از طرف دیگر مایل نیستند وقت خود را به خواندن داستان‌های بی‌هوده تلف کنند. "عباس معروفی" از دسته نویسندگانی است که داستان‌ها و شخصیت‌های ناآشنا را به ذهن خواننده نمی‌کشاند؛ بلکه شخصیت‌های داستان‌های او همان انسان‌های پیرامون مان و یا حتی شبیه خود ما هستند. انسان‌هایی که در مقابل سختی‌ها و ناملایمات زندگی دچار آشفتگی‌ها و تعارض‌هایی می‌شوند؛ تعارض‌هایی که آن‌ها را به سمت روان‌رنجوری و یا حتی روان‌پریشی سوق می‌دهد. انسان‌های عادی و معمولی‌ای که ممکن است رفتارهایی از خود نشان دهند که در ابتدای امر بسیار عجیب باشد، واکنش‌هایی که باید ریشه‌ی آن‌ها را در ناخودآگاه و دوران کودکی فرد جست‌وجو کرد. هدف این پژوهش بررسی روانشناختی و روانکاوی شخصیت‌های رمان‌ها و داستان‌های "عباس معروفی" بر اساس روش روانکاوی فروید و شاگردانش "کارل گوستاو یونگ"، "کارن هورنای"¹، "فرانتز الکساندر"² و دیگران است. معروفی همچون یک روانکاو به بررسی مشکلات روانی مردان و زنان داستان‌های خود می‌پردازد. او با استفاده از تکنیک‌های رمان مدرن و استفاده از "جریان سیال ذهن" همواره به خاطرات و ناخودآگاه افراد باز می‌گردد. او دو زاویه دید سوم شخص و اول شخص را در داستان‌های خود به کار

---

¹. Karen Horney

². Frants Alexander

می‌گیرد. او شخصیت‌های داستانش را با گفتگو به خواننده‌گانش معرفی می‌کند که گفت و گوی شخصیت‌ها با یکدیگر و یا گفتگوهای درونی شخصیت‌ها (مونولوگ)^۱ است. شخصیت‌های داستان مهم‌ترین منتقل‌کننده "تم"^۲ داستان و مهم‌ترین عامل "طرح" داستان است. داستان نویسی جدید، سخت بر این باور است که موضوع اساسی کار او مناسبات متحول‌کننده‌ی انسانی است. (یونسی، ۱۳۶۵: ص ۲۵-۲۶) در داستان‌های معروفی نیز همه‌ی شخصیت‌ها در جریان کشمکش‌های درونی یا بیرونی، دگرگونی‌های روحی یا جسمی را پشت سر می‌گذارند. آن‌ها به دلیل ناملایماتی که در دوران کودکی و یا نوجوانی دیده‌اند، دچار لغزش‌ها و رفتارهایی می‌شوند، بیماری‌ها و اختلالات روانی‌ای که باعث صدمه زدن آن‌ها به دیگران و یا نابود کردن زندگی خودشان می‌شود. در این پژوهش نیز تنها به مطالعه‌ی شخصیت‌های داستان‌ها پرداخته شده‌است، نه روانکاوی خود نویسنده و یا مشکلاتی که او در زندگیش پشت-سر نهاده است." در حالی که فروید خود به روانکاوی نویسنده می‌پرداخت و معتقد بود که سرچشمه‌های خلاقیت نویسندگان را باید در دوران طفولیت آنان جست و جو کرد، یعنی در بازی‌هایی که کودکان می‌کنند. بین کودکی که بازی می‌کند و نویسنده‌ایی که داستان می‌آفریند مشابهت‌هایی وجود دارد. هردوی آن‌ها دنیایی مختص به خود می‌آفرینند یعنی اشیاء و واقعیات پیرامون خویش را از راه تخیل دگرگون می‌سازند تا دنیایی خیالی بیافرینند و از این طریق خود را خرسند سازند".

(پاینده، ۱۳۸۵: صص ۱۹۹-۲۰۱)

---

¹Monology

².Theme

پرسش‌های پژوهش

برخی از عمده‌ترین پرسش‌هایی که در این تحقیق تلاش می‌شود به آن‌ها پاسخ داده شود به شرح زیر است:

۱. شخصیت‌های داستانی آثار معروفی به کدام اختلال‌ها و تعارض‌های روحی مبتلا هستند؟
۲. این اختلال‌ها و بیماری‌های روانی یا جسمی، ریشه در کدام دوره زندگی افراد دارند و یا به کدام علت ایجاد شده‌اند؟
۳. شخصیت‌های رمان‌های معروفی از دید فروید و یونگ در کدام دسته‌ها جای دارند؟
۴. کدام یک از کهن‌الگوها و بن‌مایه‌های ازلی در آثار معروفی نمود بیشتری دارند و چرا او از این کهن‌الگوها استفاده‌ی بیشتری کرده است؟

فرضیه‌های پژوهش

۱. شخصیت‌های داستان‌های معروفی اغلب مبتلا به عقده‌ها و سرکوب‌های روانی‌اند. آن‌ها یا انسان‌هایی گوشه‌گیر و منزوی‌اند و یا افرادی ستمگر هستند که به دسته‌ی اول ظلم می‌کنند. شخصیت‌های او اکثراً دچار بیماری‌های جسمی - روانی و یا اضطراب‌ها و تنش‌های فراوانند. این اضطراب‌ها و تعارض‌های درونی در ایجاد انواع بیماری‌های روحی و یا جسمی نقش دارند.
۲. ریشه این بیماری‌ها بیشتر در دوران کودکی و یا نوجوانی (دوران شکل‌گیری فردیت) باز می‌گردد. دوران کودکی نقش مؤثری در ایجاد بیماری‌های روانی شخصیت‌ها داشته است. شخصیت‌های داستان‌های معروفی به طور معمول از

محبت پدر یا مادر در این دوران مهم بهره‌مند نبوده‌اند و یا مورد سرزنش مداوم از جانب آنها قرار می‌گرفته‌اند، به همین خاطر از انواع متفاوت بیماری‌ها رنج می‌برند.

۳. شخصیت‌های رمان‌های او در انواع مختلف سنخ‌های روانی جای دارند. یا افرادی گوشه‌گیر، درون‌گرا و احساساتی هستند و یا برون‌گرا و اهل معاشرت با دیگرانند. در این پژوهش تنها به بررسی شخصیت‌ها در رمان‌های معروفی پرداخته شده است. زیرا شخصیت‌ها به صورت کامل معرفی و ابعاد متفاوت آن‌ها معرفی شده است. اما در داستان‌های کوتاه فرصت کافی برای معرفی کامل شخصیت‌ها وجود ندارد.

۴. معرفی همچنین از کهن‌الگوهای مختلفی در داستان‌های خود بهره برده است. بن‌مایه‌هایی که در بیشتر مواقع به پیشبرد طرح داستان‌های او کمک شایانی به او کرده‌اند. "عنصر زنانه و مردانه"، "انواع رنگ‌ها"، "فصل‌های سال" و "عددها" در داستان‌های او کاربرد بسیار دارند.

روش کار

در این پژوهش ابتدا آثار عباس معروفی مورد مطالعه قرار گرفت. سپس کتاب‌ها و منابع مختلفی که درباره‌ی نظریه‌های فروید، یونگ و پیروان آن‌ها (نوفرویدی‌ها) نوشته شده است، بررسی شد. در این میان پژوهشگر ناچار به مطالعه‌ی کتاب‌های روانشناسی و منابع مرتبط با آن نیز گشت. به همین منظور از نظریه‌های روانشناسانی چون: "روزنهان"، "سیلیگمن"، "لوچر"، "موکی یلی"، "کرولی"، "هاید" و دیگران نیز استفاده شد. پس از مطالعه این کتاب‌ها؛ رمان‌ها و داستان‌های کوتاه و بلند "معروفی" به صورت عمیق مورد تحلیل و نقد روانکاوی و روانشناسی

قرارگرفت. در این میان بیماری‌های مشترکی در بین شخصیت‌های داستان وجود داشت که جهت جلوگیری از اطاله‌ی کلام؛ از ذکر توضیحات تکراری خودداری و تنها به بیان موارد لازم در بررسی روانشناختی آن‌ها پرداخته شد. بیماری‌هایی مانند: اختلال اضطراب و یا اختلال تبدیل که در میان بعضی شخصیت‌ها مشترک است. همچنین صور مثالی موجود در داستان‌ها نیز تحلیل و بیان شد.

سامان پژوهش

این پژوهش مشتمل بر سه فصل است:

فصل اول «تعاریف و کلیات»

شامل شش بخش است:

بخش ۱؛ به ارتباط میان ادبیات و روانکاوی، معرفی نظریات روانکاوی و دیدگاه‌های فروید و یونگ، نقد روانکاوی و پیشینه‌ی آن در ایران و جهان اختصاص دارد.

بخش ۲؛ معرفی کوتاهی درباره‌ی "فروید" و آثار او، نظریات او درباره‌ی سطوح ذهن و بخش ناخودآگاه و بیان دیدگاه او درباره‌ی ساختار شخصیت و معرفی "من"، "نهاد" و "فرامن" است.

بخش ۳؛ به معرفی یونگ و عقایدش در باب ناخودآگاه جمعی و تفاوت نظریه او در این مورد با فروید می‌پردازد. همچنین به نظریات او درباره‌ی شخصیت و سنخ‌های روانی، کهن‌الگوها و صور مثالی و انواع آن‌ها اشاره شده است.

بخش ۴؛ راجع به عقده، عملکرد آن، منشأ و نشانه‌های آن است.

بخش ۵؛ از رؤیا و دیدگاه‌های فروید و یونگ درباره‌ی آن و همچنین عملکردهای آن صحبت شده است.

بخش ۶؛ معرفی کوتاهی از زندگی عباس معروفی و آثار اوست.

فصل دوم «نقد و تحلیل آثار معروفی»

این فصل در ده بخش تنظیم شده است:

بخش ۱؛ بررسی رمان «سمفونی مردگان» است. ابتدا خلاصه‌ی داستان آورده می‌شود تا خواننده پژوهش به‌صورت بسیار کوتاه با داستان و شخصیت‌های آن آشنا شود. سپس بررسی روانشناختی شخصیت‌های اصلی داستان (آیدین و اورهان) آورده شده است. بیماری‌ها و اختلال‌هایی که در روان هر دو برادر وجود دارد، با توجه به دوران کودکی، رفتارها و برخوردهای پدر و مادر با آن‌ها بررسی و نشانه‌های وجود این بیماری‌ها همراه با شواهدی از داستان آورده شده است. در قسمت بعد، شخصیت‌های (آیدین و اورهان) از دیدگاه فروید و یونگ بررسی شده است. و در قسمت آخر انواع کهن الگوهایی که در داستان وجود دارد شناسایی و معرفی شده است.

بخش ۲؛ بررسی و نقد رمان «سال بلوا» است. در این بخش همانند بخش یک شخصیت زن داستان، مورد بررسی قرار گرفته، همچنین به ستم‌هایی که همسر و جامعه به او روا داشته‌اند و تأثیر آن‌ها در ایجاد اختلال‌های روانی او اشاره شده است. شخصیت مرد داستان نیز به همان صورت مورد بررسی قرار گرفته و ساختارهای شخصیتی هر دو آن‌ها نیز براساس دیدگاه‌های فروید و یونگ بیان شده است.

کهن‌الگوها نیز در داستان معرفی و بررسی شده است. به همین صورت در بخش‌های بعدی پژوهش داستان‌های کوتاه مورد بررسی و نقد قرار گرفته‌است.

فصل سوم؛ «جمع بندی و نتیجه گیری»

این فصل که بیان نتیجه و جمع بندی از پژوهش است، تحلیل‌های روانکاوی و بعضاً روانشناختی شخصیت‌های داستان‌ها و رمان‌های معروفی را بیان می‌کند. شباهت‌هایی که در میان شخصیت‌های او از لحاظ روحی وجود دارد، مردانی که از بیماری‌های مشابه روانی رنج می‌برند و دوران سخت کودکی‌شان تأثیر بسزایی در روحيات آن‌ها ایفا کرده‌است. آن‌ها در زندگی زناشویی خود ناموفق هستند. یا همسرانشان را تحت ستم و زور خود قرار می‌دهند و یا با بی‌مهری و خیانت باعث انواع ناراحتی‌ها و تنش‌ها در آنان می‌شوند.

هم‌چنین داستان‌های او، شرح زندگی زنانی است که بزرگ شدن در جامعه‌ای با فرهنگ مردسالاری آن‌ها را از حقوق مساوی با مردان محروم کرده‌است. زنان و دخترانی که از عاطفه‌ی پدری به دور بوده‌اند و بعدها در زندگی زناشویی خود نیز شاهد بدرفتاری‌ها و ستم‌های شوهرانشان هستند. کسانی که به دلیل بی‌پناهی و نداشتن قدرت اراده‌ی زندگی، مجبور به ادامه‌ی این رابطه با شوهرانشان هستند.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌هایی که تاکنون در ارتباط با موضوع این پژوهش نگاشته شده به قرار

زیر است:

کتاب‌ها

۱. مهویزانی، الهام (۱۳۷۲)؛ مرگ رنگ، چ اول، تهران: روشنگران،
۲. .... (۱۳۸۴)؛ ازل تا ابد (درون کاوی رمان سال بلوا)، تهران: ققنوس،
۳. یآوری، حورا (۱۳۸۱)؛ زندگی در آینه، چ اول، تهران: نیلوفر،

مقاله‌ها

۱. اسحاقیان، جواد (؟) "هشت پای پدرسالاری در سمفونی مردگان" ادبیات معاصر، ش ۲۷ صص ۱۸-۲۹
۲. بهفر- رونقی و دیگران (؟) "نقدی بر دریا روندگان جزیره‌ی آبی‌تر" جشن کتاب، ش ۵
۳. حدادی، کامران (۱۳۷۴) "سمفونی مردگان از نگاهی دیگر" شرق، زمستان، صص ۱۶۳-۱۷۴
۴. حسینی، پرویز (۱۳۷۴) "سال بلوا، سال فروپاشی عشق و معصومیت" دنیای سخن، ش ۵۴
۵. .... (۱۳۷۴) "ابعاد دیگر هزار توی سمفونی مردگان" گردون، ش ۱۸
۶. محمودی-پورخالقی (۱۳۸۲) "روایت جریان سیال ذهن در سمفونی مردگان" مجله دانشکده ادبیات، ش ۱۴۳
۷. مرتضاییان، حسین (بهمن ۱۳۷۴) "زن اسیری" دوران، ش ۱۰، صص ۶۸-۷۲

۸. معروفی، عباس (۲۱ فروردین ۱۳۸۶) "این سو و آن سوی متن". سایت اینترنتی
رادیو زمانه

۹. مقدادی، بهرام (بهمن و اسفند ۱۳۷۲) "سال بلوا" کلک، ش ۳۶، ۳۵، صص ۱۹۹-
۲۰۷

۱۰. مهویزانی، الهام (۱۳۸۲) "آیا زنا نه نویسم" نافه، ش ۳۲

۱۱. نصیری، مهدی (مهر ۱۳۸۴) "حرفهای زن اثیری" صاحب قلم

۱۲. وهاب زاده، جواد (دی ماه ۱۳۷۴) "سمفونی مردگان و تحریفهای فاحش از تاریخ-
جغرافیا" تماشای زندگی، ش ۳، ص ۱۸-۱۹

پایان نامه

۱. احمدی، مصطفی (۱۳۸۵) "بررسی عناصر داستانی در رمانهای مندنی پور و
معروفی" راهنما: ؟ ساری، دانشگاه پیام نور (پایان نامه کارشناسی ارشد)

۲. ضمیری، نجمه (؟) "نقد و تحلیل روانشناختی آثار فروغ فرخزاد" راهنما: علی
اکبر سام خانیانی، دانشگاه بیرجند (پایان نامه کارشناسی ارشد)

۳. عباسی عبدلی، بهاره (۱۳۸۸) "بررسی ضمیر ناخودآگاه در شعر فروغ فرخزاد"
راهنما: سهیلا صلاحی مقدم، تهران، دانشگاه الزهراء (س) (پایان نامه
کارشناسی ارشد)

بررسی پیشینه پژوهش

کتاب "درون کاوی رمان سال بلوا" به بیان فضای داستان "سال بلوا" و
وجود غم و درد در داستان و چند نماد و تصویر می پردازد.

"زندگی در آینه" تکنیک‌های روانکاوی در "سمفونی مردگان" را به صورت کوتاه و کلی بیان می‌کند.

"مرگ رنگ" به بررسی زاویه دید، تصاویر، کهن الگوی رنگ‌ها و کاربردشان در "سمفونی مردگان" اختصاص دارد.

مقالات نگاشته شده نیز به بررسی زاویه دید رمان‌های معروفی، بیان شخصیت‌های دو رمان "سمفونی مردگان" و "سال بلوا" و یا مقایسه‌ی تطبیقی "سمفونی مردگان" با "خشم و هیاهو" اثر "فالکنر" پرداخته‌اند. با توجه به نقد و تحلیل‌هایی که درباره‌ی آثار عباس معروفی انجام گرفته است هم‌چنان می‌توان بررسی‌های بسیاری را درباره‌ی داستان‌ها یا رمان‌های او به رشته‌ی تحریر درآورد. به عنوان مثال می‌توان به موضوعاتی زیر اشاره کرد.

۱. نقد فمینیستی آثار "عباس معروفی"
۲. نقد جامعه‌شناختی و مطالعات فرهنگی آثار "عباس معروفی"
۳. بررسی تطبیقی زنان در داستان‌های "عباس معروفی" و داستان‌های "صادق هدایت"